

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917

Andra kammaren.

Nr 83.

Torsdagen den 14 juni:

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande juni.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedde att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 13 juni 1917.

Beslöt herrar deputerade, att för tiden från och med nedan angivna dagar följande hos kammaren anställda tjänstemän och vaktmästare skulle entledigas från sina befattningar, nämligen

från och med den 21 innevarande juni samtliga notarier och kanslister ävensom vaktmästarna C. J. F. Svensson, H. E. Eklund, C. O. A. Ohlsson, C. H. Björklund, W. Zetterqvist, B. Rudén, A. J. Lindgren, A. Gustafsson, E. E. Johansson, E. Andersson, G. A. Zeffe, J. H. Sahlberg och E. H. Andersson, samt

från och med den 5 nästkommande juli förste notarierna T. Hedrén, G. Tägtström, C. F. Schött, R. Hellberg och E. Lindblad samt vaktmästarna E. M. Wistrand och J. W. Uppgren.

Som ovan

In fidem
Per Cronvall.

§ 3.

Föredrogos vart för sig och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial:

nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 29, angående dels åtgärder för åvägabrin-

Andra kammarens protokoll 1917. Nr 83.

gande av ett närmare samarbete mellan regering och riksdag i viktigare utrikespolitiska angelägenheter, dels angående beredande åt riksdagen av medbeslutanderätt eller förhandlingsrätt med regeringen i utrikesärenden, dels om närmare bestämmande av begreppet kommandomål m. m.; och

nr 39, i anledning av vissa kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 36, angående valrätt och valbarhet till riksdagens andra kammare, ävensom angående valbarhet till riksdagens första kammare.

§ 4.

Vidare föredrogs vart efter annat statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 208, angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1918;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anvisande av anslag till räntor å statsskulden;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel; och

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om ställande till Kungl. Maj:ts förfogande av medel att i fall av behov tagas i anspråk å tid, då till följd av riksdagens fortvaro de i § 63 regeringsformen omförmälda kreditiv icke få lyftas.

Utskottets framställningar i nämnda memorial och utlåtanden biföllos av kammaren.

§ 5.

Härefter föredrogs sammansatta stats- och lagutskottets nr 3 memorial, nr 4, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 1 i anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag om landstörmsprövning åren 1919—1927 samt utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen under åren 1920—1928, dels ock till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1917 undergå landstörmsprövning och befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen, än även Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för bestridande av kostnader för utbildning av landstörmsbefäl m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ifrågavarande memorial lades till handlingarna.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från sammansatta stats- och lagutskottet nr 4:

nr 312, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsrådet dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet:

nr 9, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet; och

nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronolägenheterna Klädesholmen nr 1 samt Koholmen nr 1, Stora och Lilla, m. m. i Göteborgs och Bohus län.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,15 f. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 15 juni.

Kl. 8 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande juni.

§ 2.

Herr vice talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens plerum ämnade besvara herr Bengtssons i Göteborg interpellation angående vidtagande av åtgärder till förekommande av ytterligare frakstegringar vid sjötransporter.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen nämligen

från statsutskottet:

nr 2, angående regleringen av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 6, angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 7, angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 366, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av flottans station i Stockholm m. m.;

nr 367, i anledning av väckt motion angående avlöningen för till tjänstgöring inkallad reservpersonal tillhörande marinen;

nr 368, i anledning av väckta motioner angående uppförande å riksstat av vissa utgifter m. m.;

nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förordning om avlöning åt värnpliktiga, som fullgöra krigstjänstgöring vid vissa industriella eller andra anläggningar eller fartyg;

nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser för trafikbolaget Grängesberg—Oxelösunds export av malm från Grängesbergs malmfält; och

nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av kredit för bedrivande av statens verksamhet i fråga om meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara jämte en i ämnet väckt motion;

från lagutskottet:

nr 362, i anledning av ej mindre fyra Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen dels med förslag till lag om allmän tjänsteplikt, dels angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål, dels med förslag till lag angående arbetsnämnder och dels med förslag till lag om inskränkande eller nedläggande av skogsarbete eller industriell drift under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden än även fyra med anledning av förstnämnda proposition samt tre med anledning av samma proposition och propositionen med förslag till lag angående arbetsnämnder väckta motioner;

nr 363, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 1 § i lagen om servitut den 14 juni 1907; och

nr 374, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, dels ock två i ämnet väckta motioner;

från riksdagens kansli:

nr 369, angående vidtagande av vissa åtgärder till folkundervisningens befrämjande;

från bankoutskottet:

nr 322, angående en kraftigare reglerande verksamhet från statens sida på den inhemska penningmarknaden eventuellt genom en särskild statsbank;

nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst; och

nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension; samt

från andra särskilda utskottet:

nr 373, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 230, angående reglering av löneförhållanden m. m. vid statsdepartementen jämte en i ämnet väckt motion.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

nr 214, angående tilläggsstat till riksstaten för år 1917; och

nr 215, angående statsregleringen för år 1918;

lagutskottets memorial, nr 71, i anledning av första kammarens återremiss av lagutskottets memorial nr 70 med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande nr 64 i anledning av ej mindre fyra Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen dels med förslag till lag om allmän tjänsteplikt, dels angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål, dels med förslag till lag angående arbetsnämnder och dels med förslag till lag om inskränkande eller nedläggande av skogsarbete eller industriell drift under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, än även fyra med anledning av förstnämnda proposition samt tre med anledning av samma proposition och propositionen med förslag till lag angående arbetsnämnder väckta motioner; samt andra särskilda utskottets memorial, nr 7, angående avlöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 8,10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 16 juni.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10 och 11 innevarande juni.

§ 2.

Ordet lämnades härefter till

*Svar å inter-
pellation.*

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Carleson
som anförde: Herr talman! Herr Bengtsson i Göteborg har med
kammarens tillstånd till mig framställt följande tre frågor:

1) Ämnar statsrådet för den nu samlade riksdagen framlägga
förslag om maximifraktsatser, eller

2) Ämnar statsrådet taga initiativ till expropriation av tonnage
för statens räkning, eller

3) Ämnar statsrådet företaga några andra åtgärder till stäv-
jande av rederinäringens urartande till trustvälde, så att samhället
kan skyddas mot ytterligare fraktstegringar och därav följande livs-
medelsfördyringar?

I motiveringen till dessa frågor hänför sig interpellanten bland
annat till en kalkyl över inkomster och utgifter för ett ångfartyg om
2.000 ton vid resa fram och åter Göteborg—England. Mot de i
exemplet givna kalkylerna skulle kunna göras åtskilliga erinringar,
såsom t. ex. att bunkers för resan fram och åter beräknas till 30 kro-
nor per ton trots att de bunkers, som måste intagas vid resan från
Sverige, i varje fall torde få anses betinga ett pris mångdubbelt de i
kalkylen angivna. Men det torde icke vara erforderligt att ingå i en
specialgranskning, då kalkylen bygger på fraktsatser, som måste be-
traktas såsom rena undantagsfrakter, beroende på att under U-båts-
blockaden så gott som ingen konkurrens förekommit om laster på
traden Sverige—England.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Jag överger därför nämnda kalkyl och övergår att besvara interpellantens frågor och börjar därvid med frågan n:r 1.

När tiden för bestämmandet av maximifraktsatser är inne, förefinnes intet behov att gå till riksdagen. Redan nu har Kungl. Maj:t nämligen möjlighet att med tillämpning av maximiprislagen fastställa maximipris för frakter. Men genom maximipris erhåller jag ej något tonnage. Om förhållandena kräva ett omedelbart ingripande från statens sida i och för livsmedelsanskaffning, skulle jag därför antagligen vilja tillråda att försöka ett annat medel, varom jag strax skall tala, nämligen expropriation av nyttjanderätt till fartyg.

Punkt 2 av interpellationen syftar till expropriation av fartyg för statens räkning.

Expropriation av äganderätt till fartyg kan med nu gällande lagstiftning icke äga rum. Jag anser mig icke heller kunna tillstyrka att sådan väg nu beträdes. Däremot är enligt 5 § av förfoganderättslagen den 27 april 1917 ägare av fartyg under vissa angivna förutsättningar skyldig att till kronan mot ersättning upplåta det samma med tillhörande inredning eller utrustning. Expropriation av nyttjanderätt till fartyg är alltså möjlig enligt nu gällande rätt. Ersättningen bestämmes i sådant fall enligt rekvisitionslagen.

Oavsett det att ersättningskostnaderna för en sådan nyttjanderätt, vilka icke låta sig på förhand beräkna, kunna komma att i och för sig ställa sig avsevärda nog, har man att beakta ännu en svårighet vid en statsdrift med fartyg, i det staten då också måste ombesörja utfrakterna, en uppgift varmed staten eljest icke skulle behöva betungas och för vilken staten åtminstone i detta sammanhang icke har något intresse. Från statens sida ha emellertid andra åtgärder vidtagits i syfte att dels trygga och dels förbilliga hemtransporten av viktigare förnödenheter, som måste till riket importeras.

Sålunda har förbud utfärdats mot fortskaffandet av gods mellan utländska hamnar utan särskilt tillstånd, samt även förbud för viss tidsbefraktning av fartyg. Försäljning av fartyg till utlandet utan regeringens tillstånd är ävenledes förbjuden. Genom dessa åtgärder har tillgång av tonnage för landets egna reguljära transportbehov garanterats. Genom det sätt, varpå bestämmelserna tillämpats, har tonnaget också kommit att stå till landets förfogande för frakter, som säkerligen icke oväsentligt understiga vad som eljest — vid knappare tillgång på tonnage — måst betalas. Dessutom har regeringen i och för reglering av frakterna tillkallat en särskild representation för redarna, den s. k. tonnageanskaffningskommittén, åt vilken uppdragits att på frivillighetens väg förmedla anskaffandet av tonnage för viktiga importvaror till fraktsatser understigande marknadsläget. U-båtsblockaden omöjliggjorde länge fortsättande av arbetet, som emellertid nu åter fortgår i den mån förhållande medgiva ett återupptagande av sjöfarten.

Den överenskommelsens väg, på vilken man sålunda inslagit, torde icke f. n. böra övergivas. Skulle den av en eller annan anledning i framtiden visa sig oframkomlig, har man den nyss skisserade utvägen med expropriation av nyttjanderätt till fartyg att lita till.

Punkt 3 i interpellationen, däri interpellanten uttalar sina farhågor för ett trustväsen på sjöfartens område, föranleder följande erinringar.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Den utländska sjöfarten är i det stora hela föremål för fri konkurrens. Härvid bör dock göras den erinran att inom de stora sjöfartsidkande nationerna företeelser inträffat, som inneburit en ganska långt gående monopolisering av sjöfarten på vissa bestämda trader. Vad vår handelsflotta beträffar representerar den en så ringa del av världstonnaget, att densamma icke ens i sin helhet skulle kunna utöva något bestämmande inflytande på den internationella fraktmarknaden. Till följd härav lär också förutsättningar saknas för att en sjöfartstrust inom svenska handelsflottan skulle kunna tillvälla sig något avgörande över fraktkostnaderna för vare sig importen eller exporten. Så snart en fraktmarknad av den natur vårt land kan erbjuda visar en stigande tendens kommer nämligen under normala förhållanden det icke disponerade tramptonnaget — utländskt och svenskt — att omedelbart söka sig in på denna marknad och nedpressa frakterna. Saken kan belysas med ett exempel hämtat från erfarenheten i våra farvatten. För ett tiotal år sedan, då frakterna på Östersjön, Nordsjön och Vita havet hade sjunkit till en rent av ruinerande låg nivå, bildades en internationell sammanslutning mellan redare under benämningen »The Baltic and White Sea Conference». Denna internationella sammanslutning representerade en efter våra förhållanden fullständigt överväldigande tonnåge- och kapitalstyrka men lyckades oaktat alla ansträngningar icke att åstadkomma en sådan förbättring av frakterna, att fraktfarten på dessa farvatten blev särskilt vinstgivande för rederirörelsen; detta på grund av konkurrensen från oreglerat tramptonnage.

Huruvida sammanslutningstendenserna inom sjöfartsnäringen kunna beträffande inrikes sjöfarten böra föranleda till statens ingripande faller utanför interpellationen och torde för övrigt icke kunna överblickas förrän fredliga förhållanden inträtt. Vid granskning av nämnda tendenser, måste man jämväl taga i betraktande de med stordrift å ifrågasvarande område förenade fördelarna. Dessa sammanslutningstendenser, som hava kommit till uttryck i några sammanslagningar av svenska rederiföretag till större bolag och på sitt sätt äro uttryck för en konsolideringspolitik, innebär för vårt land ökade möjligheter att under den starka konkurrensen, som särskilt på sjöfartens område icke lär utebliva efter världskrigets avslutande, tillförsäkra sjöfartsnäringen nödig styrka och sammanhållning.

I detta sammanhang torde böra erinras därom, att särskilda sakkunniga på sin tid förordnats av chefen för finansdepartementet med uppgift att verkställa vissa undersökningar rörande trustväsendet. Ehuru arbetet på grund av krigsförhållandena nu en tid vilat, är väl anledning antaga att arbetena senare i en eller annan form återupptagas. Det vore väl icke lämpligt att ur deras uppdrag utbryta de partier, som kunna beröra sjöfarten.

För övrigt skulle jag såsom ett allmänt avslutande omdöme vilja ifrågasätta huruvida över huvud taget förhållandena i dessa nu lö-

Svar å interpellation.
(Forts.)

pande månader kunna anses inbjuda till kraftåtgärder mot en näring, som antingen icke arbetar alls eller ock arbetar under synnerligen svåra förhållanden. Det lär icke vara obekant att på grund av U-båtskriget och de hinder, som eljest mött för återupptagande av sjöfarten på England och de transatlantiska länderna, en stor del av vårt tonnage ligger upplagt här i landet eller i främmande hamnar, alltså utan möjlighet att för närvarande åt rederinäringen lämna inkomster. Om en ändring i dessa förhållanden är att emotse under årets återstående månader, lär icke någon med visshet kunna förutspå.

Härpå yttrade:

Herr Bengtsson i Göteborg: Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för vänligheten att besvara min interpellation. Det är naturligtvis inte för mig obekant, att sjöfarten under nuvarande förhållanden arbetar under betryck och har att utstå stora svårigheter på grund av u-båtskriget. Men jag tror, att om den förra regeringen hade vidtagit kraftiga åtgärder i form av maximifraktsatser eller eventuellt expropriation, så skulle konsumenterna ha varit den regeringen — i det fallet åtminstone — mycket tacksamma. De cirka 100,000 ton spannmål, som vi nödgats lämna kvar i England och Amerika, hade nu stått till konsumenternas förfogande. Vilken betydelse detta hade hått inser nog var och en. Det är vidare ett faktum, att dessa oerhört höga frakter fördyra varorna i utomordentligt stor utsträckning. Om man undantager i någon mån spannmål, kan man särskilt säga, att fördyringen gått ut över alla varor och kolen blivit fördyrade oerhört. Då kolen kostat 4 kronor per ton före kriget, har kostnaden sedan stigit till 140 kronor per ton och lär för närvarande vara för antracitkol uppe i 200 kronor per ton. Det är givet, att sådana fraktsatser ovillkorligen måste fördyra denna vara, som måste anses vara alldeles nödvändig. Jag erinrar om att man i England har satt maximifraktsatser och vidtagit särskilda åtgärder, och i Norge och Australien har man — om inte exproprierat fartyg, så dock i alla fall köpt fartyg för att i huvudsak fylla statens behov, och härmed har naturligtvis mycket blivit vunnit.

Jag tror, att herr finansministern gav åtminstone ett halft löfte, att statsrådet skulle med uppmärksamhet följa denna fråga. Jag tror, att de tider, som komma, bli minst lika svåra som de tider, som varit på detta område. Jag är alldeles övertygad om att när u-båtskriget slutat, kommer all tonnage att köras ut och man kommer att forcera så gott man kan och skruva upp frakterna, och jag tror, att de komma att bli betydligt högre, än de varit, på grund av den brist på tonnage, som uppstått med anledning av kriget. Ty det är ju bekant, att en massa av världens tonnage gått till botten. Så har bland annat den norska handelsflottan, som är en av de största, förlorat minst en tredjedel av sin tonnage.

Beträffande det jobberi, som förts härvidlag, så är det naturligt,

att man gjort sig skyldig härtill på grund av de oerhörda förtjänster, som rederierna ha — jag skall ej gå in på den frågan, ty de förtjänsterna äro redan inregistrerade i kammarens protokoll, dels av herr Fabian Månsson och dels av herr Palmstierna. Jag får emellertid säga, att situationerna har inbjudit till ohejdat jobberi från snart sagt alla människor, som luta åt det hållet. Men det måste stävjas, och jag tror, att regeringen kan stävja detta jobberi och att det skulle bliva till stor nytta om så skedde.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Herr Palmstierna: Herr vice talman! Denna interpellation är post festum, den avgavs den 15 maj.

Jag vill bara erinra om att dock de två föregående åren såväl i framställningar till den dåvarande regeringen som också vid remissdebatterna ivrigt påyrkats, att åtgärder skulle vidtagas för att staten här som i Norge och Holland skulle övertaga tonnage för att få in spannmål till landet. Livsmedelskommissionen skrev på sin tid och lät förstå, att det som egentligen hindrade att spannmål kom in var brist på tonnage. Nu få vi lida mycket av att föregående regering icke följde de meningar, som i detta avseende ställdes till densamma.

Interpellationen kommer sent, åtgärderna kunna icke nu längre vidtagas, sjöfarten ligger nere, men svenska folket får lida oförskylt.

§ 3

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 214, angående tilläggsstat till riksstaten för år 1917; och biföll kammaren vad utskottet i detta memorial hemställt.

§ 4.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 215, angående statsregleringen för år 1918.

Punkterna 1:o)—7:o).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8:o).

Lades till handlingarna.

Punkterna 9:o)—12:o).

Utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Punkterna 13:o)—14:o).

Lades till handlingarna.

Ang. riksstaten
för år 1918.

Sedan *punkten 15:o*), angående riksstaten för år 1918, nu föredragits, yttrade

Herr Palmstierna: Herr vice talman! Jag skall icke säga något om innehållet i den riksstat, som nu kommer att beslutas, en riksstat, som givetvis är av synnerligen märklig beskaffenhet såväl med hänsyn till beloppens storlek som till sättet för dess finansiering, och som bådär, vilka utomordentliga svårigheter under kommande år skola ställas på statsverket, för att det skall kunna fylla sina förpliktelser.

Varför jag begärde ordet var egentligen för att till kammarens protokoll få fästa något som jag vill kalla en *konstitutionell nyhet* av sådan innebörd, att den gärna kan uppmärksammas. Här ha under de senare åren delegerade från statsutskottet och bevillningsutskottet sammanträtt för att rådpläga om den blivande riksstaten och sättet för dess fyllande samt de behov, som uppkomma i anledning av vad riksdagen redan har beslutat. En justering har på detta sätt under hand också skett av de olika titlarna, och en överenskommelse, träffad av ett sådant »budgetutskott» i sin embryo, har i regel blivit följd av både statsutskottet och bevillningsutskottet.

Nu har emellertid på grund av tidens tvång och de utomordentliga svårigheter, som just i år varit för handen, ytterligare ett steg tagits till utvecklande av detta budgetarbete i det tysta, det nämligen att Kungl. Maj:t genom finansministern på ett sätt, som enligt mitt förmenande är värt allt erkännande, sammankallat delegerade för stats- och bevillningsutskotten för att samråda rörande de förhållanden, som förut delegerade för dessa utskott ensamma plägat handhava. Därmed har i en oangriplig form en anknytning skett till regeringen för utarbetande av en riksstat, som från båda statsmakternas sida bör kunna anses vara tillfyllest under rådande förhållanden. Den överblick Kungl. Maj:t har med statsförvaltningen bakom sig och med de förslag, som eventuellt framkomma från regeringens sida, de uppfattningar, som kunna göras gällande i riksdagen själv och i utskotten, ha därvid kunnat samtidigt nyttiggöras. Jag vill för min del hälsa med tillfredsställelse, att en sådan utveckling skett, och jag hoppas, att den skall bli kontinuerlig, och har härmed endast velat fästa uppmärksamheten vid densamma.

I ett avseende bådär detta också ett nytt steg uti en utvecklingsriktning inom vårt statskick, som kanske för litet uppmärksammas, det nämligen, att riksdagsutskotten utan tvivel — på grund av allt mera stadgad praxis och under trycket av de proportionella valen till utskotten, vilka medföra att alla partierna ha sina representanter inregistrerade därstädes — tillvälla sig allt större makt vid sidan av plena. Enighet inom utskotten åstadkommes också vid slutet av riksdagen, i allt högre grad, och plenararbetet får därigenom en helt annan karaktär, än som det haft under tidigare perioder. Detta är något, som, icke minst då det drabbar det finansiella området, är av stor vikt att uppmärksamma, denna sålunda försiggående förskjutning i

vårt riksdagsarbete är en utveckling på gott och ont, vilken i varje fall icke av oss som deltaga däri bör förbises.

*Ang. riksstaten
för år 1918.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 16:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna lagutskottets memorial, nr 71, i anledning av första kammarens återremiss av lagutskottets memorial nr 70 med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande nr 64 i anledning av ej mindre fyra Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen dels med förslag till lag om allmän tjänsteplikt, dels angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål, dels med förslag till lag angående arbetsnämnder och dels med förslag till lag om inskränkande eller nedläggande av skogsarbete eller industriell drift under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, än även fyra med anledning av förstnämnda proposition samt tre med anledning av samma proposition och propositionen med förslag till lag angående arbetsnämnder väckta motioner.

§ 6.

Vid härfpå skedd föredragning av andra särskilda utskottets memorial, nr 7, angående avlöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Amäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet;

nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 359, angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1918;

nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående provisoriska lönregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal;

nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa byggnadsföretag vid armén;

nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén;

nr 378, angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1918;

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.;

nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statskulden;

nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statskulden;

nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om ställande till Kungl. Maj:ts förfogande av medel att i fall av behov tagas i anspråk å tid, då till följd av riksdagens fortvaro de i § 63 regeringsformen omförmälda kreditiv icke få lyftas;

nr 384, angående tilläggsstat till riksstaten för år 1917;

nr 385, angående statsregleringen för år 1918; och

nr 386, med överlämnande av tilläggsstat till riksstaten för år 1917 samt riksstat för år 1918.

§ 8.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 89, angående förslag till lag om barn utom äktenskap m. m.;

nr 90, angående förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o) tryckfrihetsförordningen;

nr 91, rörande dels lag angående ändrad lydelse av § 24 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.; dels lag angående ändrad lydelse av § 13 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.;

nr 92, angående ifrågasatt ändring av 6 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 93, angående ändring av 16 § i lagen den 30 juni om allmän pensionsförsäkring;

nr 94, angående förslag till lag med viss föreskrift, angående handel med varor för vilka bestämts högsta pris;

nr 95, angående förslag till ändrad lydelse av § 26 mom. c) riksdagsordningen;

nr 96, i fråga om viss pensionering av hos staten anställd extra personal;

nr 97, angående lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 98, angående ändring av 4 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 99, angående lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 100, angående ifrågasatt ändring i 65 § utsökningslagen;

nr 101, angående lag om fullständigande av straffregistret;

nr 102, angående ifrågasatt sammanförande av kommunala val till färre valkampanjer;

nr 103, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm;

nr 104, angående förordning om tonnageavgift;

nr 105, angående förslag till lag om expropriation m. m.;

nr 106, med överlämnande av bankoreglementet;

nr 107, angående anvisande av medel till åtgärder i prisreglerande syfte;

nr 108, angående anvisande av medel för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor;

nr 109, angående beredande av lokal för byggnadsstyrelsen m. m.;

nr 110, angående förslag till reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 111, rörande lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 april 1916 angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.;

nr 112, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare vid riksbanken m. fl.; och

nr 113, angående kreditivsummorna.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes bankoutsäkttest memorial, nr 70, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,33 f. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 18 juni.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande juni.

§ 2.

Föredrogs bankoutskottets memorial, nr 70, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 4, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till lantförsvarsdepartementet;

från bankoutskottet:

nr 388, med reglemente för riksgäldskontoret; samt

från jordbruksutskottet:

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande;

nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande; och

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statens räkning av vissa enskilda tillhöriga vattenfall i Motala ström m. m.

Vidare anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 387, till fullmäktige i riksgäldskontoret med reglemente för riksgäldskontoret.

§ 4.

Härefter anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 114, angående förordning om ändrad lydelse av § 13, § 16 mom. 1, § 17 och § 19 mom. 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907;

nr 115, rörande förordning om ändrad lydelse av 6, 9, 11, 18, 19, 20, 25 och 30 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker;

nr 116, angående indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid råsockerfabrikerna m. m.;

nr 117, angående utsträckning av tiden för tullfri disposition av tullpliktiga utställningsföremål, som införts till baltiska utställningen i Malmö år 1914;

nr 118, rörande ändring i 12 § av förordningen angående tillverkning av brännvin;

nr 119, angående upphörande av tullsatserna å papper;

nr 120, angående upphävande av tullen å bananer;

nr 121, angående upphävande av tullen å galoscher m. m.;

nr 122, angående förordning om ändrad lydelse av 19 § 49 § 2 mom. och 57 § i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva;

nr 123, angående ströängars utbytande mot annan mark;

nr 124, angående omorganisation av och löne reglering för överintendentensämbetet samt angående länsarkitekter m. m.;

nr 125, angående förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.;

nr 126, angående förslag till ändrad lydelse av rubrikerna nr 192 och 193 för maltdrycker och mjöd i gällande tulltaxa;

nr 127, angående förordning om ändrad lydelse av 18, 33 och 59 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911;

nr 128, angående förändring av tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911;

nr 129, om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar m. m.;

nr 130, angående understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn m. m.;

nr 131, angående beräkning av bevilningarna för år 1918;

nr 132, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk m. fl.;

nr 134, angående förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1918 m. m.;

nr 135, angående förordning om rätt att vid taxering för inkomst åtnjuta avdrag för erlagd tonnageavgift;

nr 136, angående statsregleringen;

nr 137, angående dispositionen av besparingarna å huvudtitlarna;

nr 138, angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

nr 139, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 141, angående utbetalning av de riksdags- och revisionskostnader, som utgå enligt riksstaten och riksgäldskontorets reglemente;

nr 142, angående bestridande av på riksdagens beslut grundade riksdagskostnader samt sådana av riksdag föranledda utgifter, som av Kungl. Maj:t förskottsvis anvisats till utbetalning å statskontoret;

nr 143, angående sättet för betalning av räntor å statsskulden m. m. utgifter för kapitalökning och avbetalning av statsskulden;

nr 144, angående av riksdagen beslutade å riksgäldskontoret anvisade utgifter för år 1918;

nr 145, angående sättet för gäldandet av å riksgäldskontoret anvisade utgifter;

nr 146, angående anslaget till allmänna järnväglånefonden och fonden för bibanor i västra delarna av riket;

nr 147, angående överlämnande av reglemente för riksbanken;

nr 148, angående överlämnande av reglemente för riksgäldskontoret;

nr 149, angående höjning av penningbidraget till värnpliktiga, som utkallas till tryggande av rikets neutralitet;

nr 150, angående förslag till lag om allmän tjänsteplikt m. m.;

nr 151, angående ändrad lydelse av 1 § i lagen om servitut den 14 juni 1907;

nr 152, angående förslag till lag med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden;

nr 153, angående en kraftigare reglerande verksamhet från statens sida på den inhemska penningmarknaden eventuellt genom en särskild statsbank;

nr 154, angående förslag till lag om försäkringsrådet;

nr 155, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 1 juni 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbetes i Sverige; och

nr 156, angående förslag till lag innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3.46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 20 juni.

Kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 13. den 14. den 15. den 16 och den 18 innevarande juni samt denna dag.

In fidem
Per Cronvall.